

Koldingbogen

ÅRSTAL:	2011
FORFATTER:	Helge Kjerside
TITEL:	P. V. P. Berg og kohaleholderen.
KORT RESUME:	Driftsbestyreren ved Egtvedbanen P.V.P. Berg og hans opfindelser.

P.V.P. BERG OG KOHALEHOLDEREN

AF HELGE KJERSIDE

I bogen om Pelle Erobreren af Martin Andersen Nexø er der en passus, der lyder således: *Den sværlemmede Karna kom stormende op fra Kælderen og trængte sig skældende frem. Hun var ildrød i Hovedet af Vrede, paa hendes fregnede Hals og svære Arme sad brune Dask af Kohaler fra sidste Malkning, de lignede kluntede Tatoveringer. Hun sendte sin Tøffel svirrende lige i Synet paa den lange Elev, svøbte Pelle ind i sit Sækkelærreds Forklæde og bar ham ned i Kælderen.*

Romanen er skrevet mellem 1906 og 1910, men der er næppe nogen sammenhæng mellem pletterne på malkepigens hals og kohaleholderen, som blev opfundet af driftsbestyrer P.V.P. Berg 1906.

Manden bag opfindelsen var driftsbestyrer ved Kolding-Egtved-Jernbane P.V.P. Berg, lillebror til landspolitiker og redaktør Chr. Berg.

De fleste vil nok forvente, at en driftsbestyrer for en jernbane er en leder, der udarbejder køreplaner, disponerer særtog m.m., og det gjorde Berg også, men da han begyndte sit virke ved Egtvedbanen, var han 60 år gammel. Han havde en lang karriere bag sig, hvor han havde været involveret i en mængde store og små projekter, der spændte lige fra anlæg af slusen ved Ringkøbing Fjord til samling af jernbaneskiner.

Bergs idérigdom var overvældende og ofte

utrolig logisk, som feks. da han fik overdraget opgaven med at flytte en tonstung sten i Vegen, som skulle opstilles til minde om Hans Majestæt Kong Frederik VII. I bogen om Vegen Sogn skrevet af Søren Alkærsig er pro-

P.V.P. Berg. Foto: Chr. Neuhaus.

jektet beskrevet således: "Berg, som påtog sig Flytningen for 425 Kr., lod nu Stenen grave fri og ved Hjælp af stærke Jernbånd og Bolte beklæde med Planker, saa den kom til at ligne en stor Tromle. Saa blev det bekendtgjort, at Søndag 26. September skulde Stenen trilles paa Plads, og ville nogen tage et Tag med, skulde de være velkommen. Der mødte Folk i hundredvis, både Mænd og Kvinder, tre Spænd stærke Stude (et Sted hedder det fem) blev spændt for til Hjælp, Folk tog fat i de fire Tove, ca. 150 i alt, og virkelig begyndte Klossen at røre paa sig. Det blev dog et hårdt Nap at få den op af Hullet, siden gik det lettere, men Stenen kom ikke paa Plads den Dag. Først næste Søndag, 3. Oktober, nåedes Målet; efter en Beretning havde man også den Dag alle Askoveleverne til Hjælp (da begyndte Skolen 1. Okt.). I de følgende Uger fik Berg og hans Folk Stenen rokket paa Plads, og Indskriften blev hugget. Den blev som nævnt afsløret 15. November 1880".

Senere interesserede Berg sig for landbrugets problemer, bl.a. med at finde en metode til at beregne flødeindholdet i den leverede mælk, så afregningen på mejeriet kunne gøres afhængig af den enkelte leverances flødeindhold. Her opfandt og patenterede han Lactoscopet, som i en årrække blev anvendt på mange danske mejerier.

Egtvedbanen drog også stor nytte af hans idérigdom. Roedyrkerne i banens opland ville gerne anvende banen til at transportere rodfrugterne til Saftstationen i Kolding, men umiddelbart ville det blive for dyrt, da det ville koste en omlæsning i Kolding, da Egtvedbanen og Statsbanen, der skulle transportere roerne fra Kolding Banegård til Saftstationen, ikke havde samme sporvidde. Berg

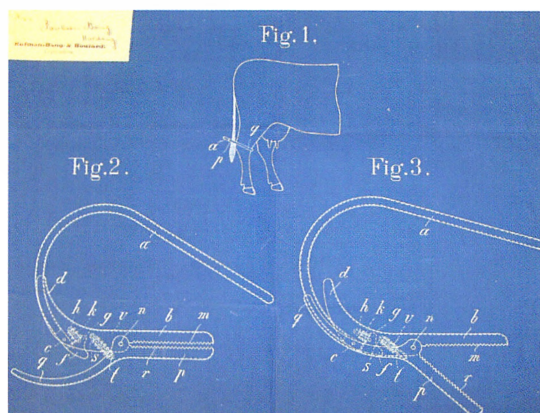

P.V.P. Bergs fadinger på Egtvedbanens sporareal ved Kolding Statsbanestation 1912.

løste problemet ved at konstruere nogle store transportkasser på hjul, som han kaldte "fadinger". De kunne transporteres på såvel Egtvedbanens vogne som Statsbanens og derved var omlæsningen næsten undgået til glæde for roedyrkerne og Egtvedbanen.

KOHALEHOLDEREN

Det var irriterende for malkepigen at få et svirp af kohalen, når hun malkede, fordi der

Tegning til patentansøgningen.

havde sat sig en flue på koens ryg, og det var også uhygiejnisk, da halen jo kunne være foruren af partikler fra koens egen afføring eller pløre fra marken. Nogle malkepiger brugte at binde halen med høstbindesnor – det var der som regel noget tilbage af efter høstsæsonen – men det var ofte besværligt, og undertiden fik det koen til at reagere ved at sparke ud efter malkepigen, som godt kunne komme slemt til skade.

Bergs kohaleholder var let og hurtig at montere og sikre, at halen blev holdt i lodret stilling og bag ved koen under hele malkningen.

Idéen har Berg fået omkring 1906, og han begyndte herefter at udvikle den med henblik på en patentering. Der blev udarbejdet tegninger og en 8 sider lang patentbeskrivelse i folioformat. Ansøgningen om patent blev overladt til patentbureauet Hofman-Bang & Boutard, Vimmelskaftet 49 i København. Mellem august 1906 og november 1908 opnåedes patent i følgende lande: Ungarn, Østrig, Finland, Tyskland, Sverige, Norge, Belgien, Frankrig, England, Danmark og Rusland.

Mange lokale virksomheder deltog i produktion og salg af kohaleholderen. Firmaet Konstantin-Hansen & Schrøder har som maskinfabrikanten sandsynligvis stået for udviklingen af prototypen, firmaet A.D. Burcharth & Søn har leveret malingen, og regnskabet viser, at fotograf Georg Burcharth har stået for fotograferingen af vidunderet.

Berg stod selv for annoncering, salg og forsendelse. Den nærmere baggrund for prissætningen på den færdige klemme har det ikke været muligt at opspore. Imidlertid bliver den lanceret til en pris af 1,60 kr. pr. stk.

Da salget begyndte, var der på forhånd ud-

✱	Kohaleholderen.	✱
Holdbar, bekvem. Griber Halensken, nedenfor Halevirvlerne.		Patenter er udtaget i 11 Lande og til Salgs enkeltvis eller samlet.
<p>Salgsprisen er i Danmark 125 Øre. Forhandlere og Ordresamlere antages. Henvendelse til Driftsbestyrer P. V. P. Berg, Kolding.</p>		

Annonce.

gifter for 8.192 kr. Der skulle således sælges mindst 10.000 enheder, før omkostningerne var dækket ind, når fradrages udgifter til rabatter og produktionsomkostninger. Ser man på det område, patentet dækkede, var det slet ikke urealistisk, men Bergs internationale baggrund var ikke tilstrækkelig. Han havde ikke de fornødne kontakter i hverken Europa eller Rusland.

For at få et så stort forhandlernet som muligt, blev såvel købmænd som forkarle, mejerister og alle andre med tilknytning til landbruget opfordret til at være "forhandlere" og derved tjene en ekstra skilling, men det betød så også, at der måtte gives forhandlerrabat eller provision til mange, så den gennemsnitlige indtægt pr. kohaleholder kom ned på ca. 1 kr.

Demonstration af kohaleholderen. Foto: Georg Burcharth.

I august 1909 kontaktede Berg sin nevø, Sigurd Berg, der var søn af Chresten Berg, medlem af Folketinget og tidligere indenrigsminister, og bad ham om at udarbejde en aftale eller kontrakt, så hele forretningen kunne overdrages til anden side. Samtidig fortæller han om alle de besværligheder, der har været med distributionen af "apparaterne", som han kalder dem. For at nedsætte fragtpriisen har han prøvet at få forhandlerne til at aftage store ordrer, og for at nedsætte produktionsprisen har det også været på tale at lade

skoledrenge producere kohaleholderne efter skoletid, men det blev dog ikke til noget.

I 1910 gør Berg status, erkender at projektet har kostet ham 6.333,90 kr og videregiver patentet til familieeje gennem nevøen Sigurd Berg. Han sælger dog selv enkelte kohaleholdere frem til 1912.

KILDER:

P.V.P. Bergs privatarkiv i Rigsarkivet.

Kolding Folkeblad juli 1914.

Søren Alkærsig: Vejen Sogn i Malt Herred, 1936-41.

B. Wilcke & P. Thomassen: Kolding-Egtved Jernbane, 1. udg, 1965.

Ib V. Andersen: Kolding-Egtved Jernbane 1898-1930, 1965.

Kolding Stadsarkiv: Saglig samling 99.4.

Danmarks ældste Forretninger, 1940 s. 249.